

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

**Rovná u Sokolova: Příspěvek k etnografii
pohraniční obce
Kateřina Nováková**

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Rovná u Sokolova: Příspěvek k etnografii

pohraniční obce

Kateřina Nováková

Vedoucí práce:

Doc. Petr Lozoviuk, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Doc. Petru Lozoviukovi, Ph.D. za metodické vedení, věcné připomínky a cenné rady. Dále děkuji panu starostovi Rovné Jaroslavu Jandovi za čas, informace a ochotu. Dík patří také zaměstnancům Okresního archivu v Jindřichovicích za vstřícnost. V neposlední řadě děkuji všem respondentům a hlavně svým rodičům za finanční i morální podporu během studia.

Obsah

1 Úvod	6
2 Historická část	7
2.1 Historie původní obce Rovná.....	7
2.2 České pohraničí od roku 1918 do dosidlování	9
2.2.1 Vznik Československé republiky.....	9
2.2.2 Od hospodářské krize do druhé světové války.....	10
2.2.3 Vznik říšské župy Sudety.....	11
2.2.4 Vyhnání Němců z Československa	13
2.2.5 Dosidlování	14
2.3 Vojenský výcvikový tábor Prameny	15
3 Teoretická část	19
3.1 Kolektivní paměť	19
3.1.1 Kolektivní paměť podle Maurice Halbwachse	20
3.1.2 Kulturní a komunikativní paměť Jana Assmana	22
4 Metodologická část	23
4.1 Průběh výzkumu.....	24
4.2 Použité metody, výběr vzorku.....	25
4.2.1 Orální historie jako výzkumná metoda	27
5 Analytická část	29
5.1 Vznik socialistické vesnice Rovná aneb „společně žít, pracovat a bavit se	29
5.2 Názory na výstavbu.....	32
5.3 Příslušnost k obci	34
5.4 Voda, elektřina	35
5.5 Doprava.....	35
5.6 Obyvatelstvo	36
5.7 Zaměstnanost	37
5.8 Školství	37
5.9 Služby a volný čas.....	38
5.10 Současná situace na Rovné	41
6 Závěr	44
7 Resumé.....	47
8. Literatura a další použité zdroje.....	48
Elektronické zdroje	50
Archivní prameny	50
9. Přílohy	51

1 Úvod

Tato bakalářská práce vychází z kvalitativního výzkumu obce Rovná na Sokolovsku v Karlovarském kraji. Přestože je historie i současnost této obce velmi zajímavá, není jí věnováno tolik pozornosti, jak by dle mého názoru mělo, a to ani na regionální úrovni.

Ve své práci se zaměřuji zejména na onu etapu v historii obce, která souvisí s její výstavbou během 60. let 20. století. Tehdy se ve Slavkovském lese realizoval projekt „vzorové“ socialistické vesnice. Vybudování socialistické vesnice nepatřilo v tehdejší Československu k obvyklým jevům. Prostřednictvím svého šetření jsem se pokusila vysledovat, jaká mentální stopa zůstala na reálně socialistické období v kolektivní paměti obyvatel zkoumané obce a jejího okolí.

Práce je rozdělena do čtyř částí. V první je věnována pozornost širěji chápané historii Rovné, následně je popsán vývoj lokality z pohledu tzv. velkých událostí první poloviny 20. století. Poslední podkapitolou tohoto oddílu je zřízení Vojenského výcvikového tábora Prameny, který se nacházel na území Slavkovského lesa na konci 40. a do poloviny 50. let.

V druhé teoretické části stručně představím koncept kolektivní paměti z pozice dvou autorů, kteří se této problematice zvláště věnovali. Těmi jsou Maurice Halbwachs a Jan Assman. Ve třetí pasáži věnované metodologickému pozadí mého výzkumu pojednám o problematice orální historie a také zde přiblížím doplňkové metody mého výzkumu.

Čtvrtá analytická část vychází zejména z archivních materiálů a z informací, které byly shromážděny prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Archivní materiál je zpracován v první podkapitole o vzniku socialistické vesnice. Poté následují další úseky, které popisují život v socialistické vesnici.

2 Historická část

Rovná u Sokolova se nachází ve Slavkovském lese (dříve Císařský les – Kaiserwald). Slavkovský les je chráněná krajinná oblast od roku 1974¹ a leží v lázeňském trojúhelníku Karlovy Vary – Mariánské Lázně – Františkovy Lázně. Většina Slavkovského lesa leží v Karlovarském kraji, na jihu ale zasahuje i do kraje Plzeňského. Území je poměrně rozsáhlé a svými 640 km² se rozprostírá přes čtyři okresy. Má práce se soustředí na severní část, jež spadá do sokolovského regionu. V severní části Slavkovského lesa od druhé světové války zaniklo poměrně mnoho obcí, ať už úplně, nebo jen částečně. Důvodů k zániku této a dalších obcí a osad bylo hned několik: odsun německého obyvatelstva po válce, následná nemožnost dosídlení pohraničních území a zřízení vojenského újezdu.

2.1 Historie původní obce Rovná

Původní název Rovné „Ebene Oede“ pochází nejspíš z němčiny. Znamenal něco jako „rovná (plocha) samota“. Není ovšem vůbec pravděpodobné, že vznikl podle polohy osady, která ležela ve strmém svahu. Dle názoru Ludka Jaši, regionálního historika západních Čech, a dalších odborníků je název odvozen od původu osadníků, kteří kraj kolonizovali. Název obce se postupně proměňoval, z první zmínky jako Ebenenode a Ebnode se časem stal Ebnet, Ebnath a nakonec se název ustálil na Ebmet či Ebmeth [Jaša 2010, 358, 359].

První jisté doklady o osídlení pocházejí z 5. a 6. století našeho letopočtu. Jedná se o slovanská osídlení, mezi neznámější patří Starý Loket a Sedlec. Ve 12. století se na hornaté a vysoce položené oblasti začali usidlovat Germáni, jelikož velká část Horních Frank a větší část území Chebska připadly německým knížatům [Jaša 2010, 10]. Při pozvání německých kolonizátorů již bylo známo, že se v horách vyskytují naleziště různých rud – cín a stříbro. Právě díky tomuto faktu byla oblast více osídlena a také výrazně poněmčena. Obec Rovná byla

¹[dostupné z: <http://slavkovskyles.ochranaprirody.cz> , zhlédnuto dne 2.2.2016]

typickou kolonizační vesnicí, která se rozprostírala okolo hlavní silnice [Jaša 2010, 361].

Po další staletí nebyl život na Rovné narušen žádnými vážnými událostmi, pouze se měnili vlastníci léna. Ve 12. až 13. století to byl rod Nothaftů, jenž se zúčastnil první kolonizační vlny v této oblasti. Ke konci 13. století se tomuto rodu přestává dařit a postupně odprodává všechny vesnice spolu s Rovnou. Většinu těchto vesnicí odkupuje rod Leuchtenbergů, původem z Horních Frank. Po husitských válkách připadá území rodu Šliků a od roku 1547 do roku 1599 je majetek pronajímám pánům z Plavna [Bucharovič & kol. 2003, 15].

Poté odkupuje obce Vranov a Rovná loketský hejtman Jošt Tiesel z Daltic. Vlastnictví však nemělo dlouhého trvání a v roce 1615 získává tyto obce Engelhard ze Štampachu. Obě obce se stávají součástí sokolovského kraje. V roce 1628 se vlastnictví Rovné a Vranova opět mění. Na příkaz císaře Ferdinanda II. je musel Engelhard ze Štampachu prodat správci sokolovského a jindřichovického panství Nosticů, jelikož členové rodu Štampachů byli luteráni a odmítli se podříditi nařízení o přestoupení ke katolicismu [Jaša 2010,495].

Následují další dvě změny ve vlastnictví – první byl Kryštof Albrecht z Hlavna. Druhým vlastníkem se stal Adam Melchior Moser z Oettigenu, jehož syn Vranov a Rovnou vyměnil, a tak se dostávají obce na dlouhou dobu do rukou rodu Nosticů. V tomto stavu obce setrvaly do roku 1850, kdy byla po revoluci v roce 1848 zrušena vrchnostenská panství a Rovná i Vranov se staly samostatnými obcemi.

V polovině 19. století žil na Rovné historicky nejvyšší počet obyvatel, a to 687. V průběhu dalších let se počet obyvatel snižoval až do vybudování socialistické vesnice [Jaša 2010, 371]. V roce 1870 stálo na Rovné 93 domů. Ke každému domu patřilo menší pole za obcí, kde se většinou pěstovalo, vzhledem ke klimatickým podmínkám, jen obilí. V polích se nacházel také obecní ovčín, postavený hrabětem Nosticem. Od roku 1876 navštěvovalo nově vybudovanou školu téměř 100 žáků. Dále zde byl panský statek a hostinec. Poštu a kostel obec neměla, obyvatelé museli chodit do sousedního Vranova [Jaša 2010, 364].

2.2 České pohraničí od roku 1918 do dosídlování

2.2.1 Vznik Československé republiky

V roce 1918 vznikla Československá republika, jejíž uspořádání nekopírovalo etnické hranice, ale obsadila i území, která náležela k historickým hranicím zemí Koruny české. Přestože se ČSR konstitovala jako národní stát, bylo v ní národů hned několik: 46 % Čechů, 13 % Slováků, 8 % Maďarů, 3 % Ukrajinců, 1 % Poláků, 1 % Židů, ale hlavně 28 % Němců. Nový stát tímto „zdědil“ menšinové problémy zaniklé monarchie [Salomon 1991, 164]. Ze států nově vzniklých po první světové válce nebyl fakticky národním státem žádný a velké menšiny, v případě českých Němců - 3,3 miliony lidí, bojkotovaly politický život těchto zemí [Bahenský 2010, 25].

Prvním problémem nastal záhy. 29. 10. 1918 vyhlásili němečtí poslanci zemského shromáždění v Liberci autonomní provincii „Deutschböhmen“, čímž se odvolávali na právo národa na sebeurčení, a hlásili se k Rakousku. Nato obsadily české jednotky oblasti osídlené Němci. V březnu 1919 demonstrovali čeští Němci ve všech krajských městech, jelikož měli zakázáno účastnit parlamentních voleb v novém rakouském parlamentu. Na protest se v ulicích Falknova (Sokolova)² shromáždilo 5000 lidí [Dohnal 2010, 25]. V jiných městech na tato shromáždění četníci reagovali střelbou.

Okres Falknov obývalo před válkou 56 858 Němců a 3690 Čechů. Češi do tohoto okresu přicházeli až v 19. století převážně za prací v místních dolech nebo jako pracovní síly pro zdejší průmysl. Německá většina v pohraničí měla plnou kulturní a hospodářskou svobodu, nicméně mnohá místa ve státní správě (policie, pošty, úřady) byla obsazována Čechy, jelikož němečtí úředníci byli podrobováni přísným jazykovým zkouškám [Dohnal 2007, 6, Salomon 1991, 166]. Na Rovné v roce 1930 žilo 348 obyvatel v 74 domech, všichni obyvatelé byli Němci.

² Do března 1948 se oficiálně město Sokolov jmenovalo Falknov nad Ohří, ale po válce se běžně používaly oba názvy. S postupným vysídlováním německého obyvatelstva a dosídlováním českého ubývalo používání názvu Falknov [Dohnal, 2007, 6]

2.2.2 Od hospodářské krize do druhé světové války

Problémy s menšinami ještě umocnila hospodářská krize v letech 1929/1930, která nejvíce zasáhla právě průmyslové západní pohraničí ČSR. Kvůli horším klimatickým podmínkám a neúrodné půdě byla tato oblast závislá na omezeném dovozu potravin. Nejvíce osob v sokolovském okrese bylo zaměstnáno v průmyslu nebo v živnostech [Dohnal 2010, 73]. Problémy byly v lehkém průmyslu, sklářském a textilním. Tato odvětví byla nejvíce orientována na export a během krize pouze plnila sklady neprodejným zbožím. Vzápětí následovalo propouštění nadbytečných dělníků. To vše vyústilo ve větší i menší stávkové akce. Mezi největší patří ty z Dolního Rychnova a Oloví. Obě proběhly v lednu 1930 pod vedením KSČ. Výsledkem bylo 5 zraněných demonstrantů, 3 zranění četníci a desítky zatčených [Dohnal 2010, 83].

V roce 1930 proběhl ve Falknově sjezd DNSAP³. Tato akce svou formou předznamenávala pozdější akce SdP, jejichž účastníci pochodovali s loučemi městem. Jednalo se asi o 1000 lidí, převážně mladých, ze severních Čech, ale i z Bavorska a Saska. Další akce tohoto typu se konala příští rok, v létě 1931 [Dohnal 2010, 86]. Přesto se v první polovině 30. let Němci a Češi ve Falknovském kraji sblížovali. Vrcholem byly oslavy 85. narozenin prezidenta Masaryka, kdy se náměstí Masarykplatz ve Falknově mělo pojmenovat také „státní řečí“-Masarykovo náměstí [Dohnal 2010, 99].

V roce 1935 se konaly volby do Národního shromáždění. Novou stranou byla Henleinova SHF [později SdP]. Němečtí sociální demokraté (DSAP) se vůči SdP ostře vymezovali, ale i tak měl Konrad Henlein mezi místními velkou podporu. Ve volbách v celém okrese zvítězila SdP se 70 % hlasů [Dohnal 2010, 104]. Němcům se postupně měnila identita. Zatímco dříve se cítili jako Němci čeští, moravští a slezští, dohromady jako Němci rakouští, během první republiky se začali cítit všichni jako Němci sudetští. Jejich duchovní a politické zaměření na Vídeň pozvolna sláblo a cítili sounáležitost s německým národem [Salomon 1991, 168].

³ Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei – německá národně socialistická strana dělnická. Nikdy neuznávala samostatné Československo. V roce 1933 byla zakázána a část členů přešla do SdP.

V roce 1938 Adolf Hitler připojil Rakousko k Říši a Rakušané se opět cítili být Němci. Pro Československo to znamenalo odkrytí hranic na jihu, které byly téměř nechráněné. Dosavadní německé politické strany se vzdaly vlastní existence a podporovaly SdP [Dohnal 2010, 115]. V roce 1938 měl Henlein již finanční a ideovou oporu, ale i instrukce od Hitlera – stupňovat požadavky na československou vládu tak, aby byly nesplnitelné. V roce 1938 měla v Sokolově SdP 29 mandátů v městské radě, zbývajících bylo sedm. V září 1938 po Hitlerově projevu v Norimberku situace na Sokolovsku vyvrcholila. Reakcí na projev byly demonstrace henleinovců, které vyústily v otevřené střety. V Habersbirku, dnešním Habartově, zemřeli čtyři čeští četníci a v Gossengrünu, dnešní Krajkové, zemřel jeden četník a pět vojáků [Dohnal 2006, 7].

Po redukci českého území mnichovskou dohodou začaly z pohraničí prchat davy Čechů, ale i Němců, kteří spatřovali v novém režimu nebezpečí, a moc zde začaly uplatňovat německé úřady. Ostatní obyvatelé Falknova přijali mnichovskou dohodu s nadšením, ovšem neuvědomovali si, že se stanou součástí nejohroženějšího režimu v Evropě, pro který byli pouze prostředkem k realizaci vlastních plánů. 4. října do Falknova dorazil i samotný Adolf Hitler [Dohnal 2010, 133-135]. V souvislosti s křišťálovou nocí nacisté zapálili sokolovskou synagogu.

2.2.3 Vznik říšské župy Sudety

Termín Sudety je zřejmě původně keltský a znamenalo to něco jako „Les kanců“. Písemně se poprvé objevuje ve spisech Claudia Ptolemaia, který píše o sudetském pohorí (Sudeti montes) někde ve střední Evropě. Další zmínky jsou až z renesance a humanismu, kde jsou Sudety brány jako hory oddělující Slezsko od Čech a Moravy. V jiných spisech z této doby se popisují Sudety obecně jako horská pásma kolem a částečně uvnitř Čech.

V 18. a 19. století se pojem Sudety používá pro horská pásma mezi Slezskem, Moravou a Čechami. Dále se ale také používá jako alternativní význam pro Krkonoše nebo Jeseníky a později jako termín etnografů a

rakouských statistiků⁴. Mezi etnology a národopisci se objevuje pojem „obyvatelé Sudet“, což jsou němečtí obyvatelé českých zemí. Označení sudetský Němec je jakožto termín použito poprvé v roce 1866, tehdy se snažili geografové, etnologové a statistici odlišit termín „sudetský Němec“ od již existujícího termínu „alpský Němec“. Teprve od 20. století mají termíny „Sudety“ a „sudetský Němec“ politický kontext. Od vzniku ČSR a vyhlášení provincie Sudetenland má i reálnou politicko-geografickou náplň. Dominantní pojetí sudetských Němců se potom týká všech Němců obývajících pohraniční oblasti v ČSR. Právě tito Němci používali označení „Sudety“ a „sudetský Němec“ výrazně častěji, než to bylo u Čechů, kteří o sudetských Němcích hovořili jako o „našich Němcích“, „zněmčeném území“ atd. [Spurný 2006, 10-12].

1. května 1939 se někdejší české pohraničí začlenilo do Velkoněmecké říše a vznikla Říšská župa Sudety s centrem v Liberci. Dále se členila na tři vládní obvody – Opava, Ústí nad Labem a Cheb. Vládní obvody byly členěny na okresy (Landraty), které kopírovaly dosavadní československé okresy. V okrese Sokolov pobývalo po zřízení protektorátu pouze 310 Čechů a 57 866 Němců. Rušilo se mnoho živností, prioritou byly průmyslové podniky.

Koncem války byl zřízen ve Falknově vojenský lazaret, kde živořili zvláště sovětští vojáci v katastrofálních podmínkách. Nezapomeňme ani na nedaleký ženský koncentrační tábor ve Svatavě (rok vzniku 1943, pod správou tábora Ravensbrück). Vězenkyně zde přežívaly ve velmi špatných podmínkách. Osvobození americkou armádou se dočkaly 7. května 1945. Při náletech z dubna 1945 bylo ve Falknově podle kronikářských záznamů zničeno 70 domů, 400 poškozeno a přes 80 lidí zemřelo. Nálety spojenců na konci války se soustřeďovaly hlavně do pohraničí, zejména na průmyslové podniky, nádraží, mosty a důležité komunikace. Po celém Sokolovsku se zvyšoval počet německých běženců prchajících před sovětskou armádou. Situace se komplikovala přílivem vězeňkyň ze svatavského koncentračního tábora, válečných

⁴ Rakousko-Uhersko složeno z alpských a karpatských zemí a dále pak jako Čechy, Morava, rakouské Slezsko a země sudetské [Spurný M, 2006, 10]

zajatců a lidí z vnitrozemí, kteří viděli v chaosu možnost svého obohacení [Dohnal 2006,6-8].

2.2.4 Vyhnání Němců z Československa

S vývojem války došlo na řešení „německé otázky“ v Československu. Vyhnání Němců nebylo v evropské historii prvním takovým počinem, stalo se tak už mezi Řeky a Turky v roce 1923 [Nittner 1991, 185]. V Československu se myšlenka na odsun neobjevila ze dne na den. Už v roce 1938 Edvard Beneš nabídl připojení 25 % „německých“ oblastí k Německu, a přitom by přesídlil 1, 5 až 2 miliony Němců z Čech do Německa [Nittner 1991, 185]. Tato myšlenka se ale, jak známo, Hitlerovi nezamlouvala. V exilu začal E. Beneš seznamovat Spojence s myšlenkou odsunu. „Pro“ se vyjádřily v roce 1943 všechny exilové politické strany a spojenecké mocnosti, i přes mnohé pochybnosti a navrhovaná omezení.

Na Jaltské konferenci 13. prosince 1943 byla podepsána smlouva mezi českou exilovou vládou a Sovětským svazem, v níž šlo o souhlas Stalina, zkušeného organizátora transferů, s vykááním Němců českého území. A nejen s tím. Dále prezident Beneš souhlasil se Stalinovým dohledem nad osvobozením tohoto území a následným poválečným vývojem.

Organizovaný odsun legitimizovala Postupimská konference, konaná v červenci až srpnu 1945, v níž bylo apelováno na lidskost odsunu⁵. Takzvaný divoký odsun, který probíhal zhruba do Postupimské konference, rozhodně lidský nebyl. Dále pokračoval organizovaný odsun do sovětské zóny (přelom 1945/1946), poté do americké zóny (začátek roku 1946) a znova do sovětské zóny (od června 1946). Ukončení hlavní fáze odsunu proběhlo na podzim 1946, kdy 19. října vyjel poslední transfer z Karlových Varů. Neodsunutí Němci zažívali mnohá omezení. Například potravinové příděly měli nižší než Češi (podobné židovským

⁵ „Tři vlády prozkoumaly tuto otázku po všech stránkách a uznaly, že německé obyvatelstvo nebo jeho složky, které zůstávají v Polsku, Československu a Maďarsku, bude potřeba odsunout do Německa. Jsou za jedno v tom, že jakýkoliv odsun musí být prováděn spořádaně a lidsky“ [Dohnal, 2006, 17,18]

přídělům za druhé světové války). Museli se odlišovat nošením pásků na levém předloktí (bílá-zaměstnanci a funkcionáři veřejných úřadů, červená-antifašisté, žlutá-ostatní), byla pro ně zavedena pracovní povinnost a nikdo z nich nesměl vlastnit rádio.

V květnu roku 1946 proběhlo sčítání lidu – Čechů a Slováků sice přibýlo (9 875), ale pořád to nebylo dostatečné. V červenci například nastal krizový stav z nedostatku pracovních sil, což se vyřešilo pozdržením odsunu německých horníků. Ještě dva roky po odsunu zůstávalo v sokolovském okrese 9 000 Němců, což činilo více než čtvrtinu celkové populace [Dohnal, 2006, 24].

2.2.5 Dosidlování

Po odsunu Němců z českého území se naskytl prostor pro nové osídlení českým lidem, pro konfiskace a přerozdělení majetku po Němcích. Mnozí to brali jako satisfakci za „mnohasetletou německou nadvládu“.

Hlavní roli v dosidlování hráli komunisté. Podle nich se mělo pohraničí stát „předobrazem budoucnosti celého státu, tedy jakousi laboratoří společenské obrody“⁶. Ve skutečnosti se stalo pohraničí laboratoří něčeho úplně jiného. Válečná atmosféra tu přetrvávala déle než ve vnitrozemí. Pořádek nebyl dodržován, jelikož existoval značný počet paralelních bezpečnostních a správních orgánů (revoluční gardy, různé polovojenské výbory, vojenské jednotky americké i sovětské, sbory SNB, osidlovací komise atd.). V tomto chaosu docházelo k nekontrolovatelným přesunům majetku, přisuzovaným lidem zvenčí, což zahrnovalo Slováky, cikány, reemigranty, Maďary, Židy atd., nicméně úřadům a bezpečnostním složkám bylo jasné, že za tím stojí právě obyčejní Češi.

K nastolení pořádku a rozumného osídlení vznikly Ústřední komise pro vnitřní osídlení a Osidlovací úřad, dále pak místní a okresní národní výbory. Cílem bylo „vytvořiti všechny podmínky pro co největší produktivitu práce a budoucí blahobyt celé republiky“. Občany do

⁶ Václav Kopecký, přední ideolog a rétor KSČ [Spurný, 2010, 75]

pohraničí bylo potřeba nalákat, i když nebylo zcela vyloučeno nucené přesídlování osob. V létě 1945 vznikly dva dokumenty o osidlování: *Programové prohlášení Osidlovacího úřadu v Praze a Osidlovací plán pohraničí českých zemí po odsunu Němců z hlediska celostátního hospodářství a obrany státu*. Plán již reaguje na nezájem občanů o dosídlování pohraničí ve smyslu, že pro obranu státu je strategičtější, když obyvatelstva z centra směrem k hranicím ubývá, a tak počítá s tím, že některé oblasti západního a jihozápadního pohraničí nebudou dosídlovány [Spurný 2010, 74-90]. To se týkalo i části Slavkovského lesa, špatně přístupného terénu s málo úrodnou půdou a nepříznivými klimatickými podmínkami

2.3 Vojenský výcvikový tábor Prameny

Zřídit vojenské výcvikové tábory se jevilo jako vcelku dobré řešení z několika důvodů. Vojenské cvičiště se v oblasti Slavkovského lesa nacházelo již za vlády Habsburků. Další dva důvody byly strategické – během dosídlování se ukázalo, že o tuto část republiky není mezi lidmi zájem. Navíc zvláště u komunistů vznikla po válce obava, že příští válka by mohla vypuknout mezi „imperialistickým“ Německem a slovanskými státy. V roce 1947 se situace změnila a v povědomí byla možná válka mezi sovětským blokem a „imperialistickým“ Západem. Výcvikové tábory v pohraničí tak byly lékem na oba problémy, s kterými se Československá republika po válce musela potýkat.

Ministerstvo národní obrany o zřízení výcvikového tábora v prostorách Slavkovského lesa začalo uvažovat už v roce 1945. V prohlášení MNO z roku 1947 se píše, že důvod zřízení vojenského výcvikového tábora je v první řadě vojensko-strategický, a druhotně kvůli výcvikovým potřebám. Celý prostor je důležitý pro obranu západních Čech a vysoká nadmořská výška může sloužit jako přírodní bariéra před „mocným náparem ze západu a vniknutím do kotliny plzeňské. Taktéž je možno v dobách napětí soustředit zde vojenské jednotky, aniž by to

vyvolalo diplomatické zákroky kvůli soustředění vojsk u hranic.“ [Tomíček 2006, 17].

14. května 1946 bylo již o zřízení vojenského tábora rozhodnuto usnesením vlády. Při dalších jednáních roku 1946 byly schváleny předběžné hranice vojenského prostoru a začalo se hovořit o vystěhování obyvatel z vytyčeného prostoru a náhradách pro ně. Další pravidla byla vydána až říjnu, nicméně vojenská správa již započala s vysídlováním obyvatelstva německého i nově přesídleného českého obyvatelstva [Tomíček 2006, 18].

Zákon, který měl řešit převzetí zkonfiskovaného majetku a lesů, byl vydán až roku 1949, přesto se zabavováním majetku začalo už v roce 1946. V roce 1949 se vláda dohodla, že výcvikový tábor bude pojmenován Prameny podle obce, kde sídlilo velitelství. Později bylo velitelství přeloženo do Kynžvartu, jelikož byly registrovány četné stížnosti na nedostatek pitné vody, nevybudovanou kanalizaci a problémy se zásobováním, hlavně v zimních měsících [Tomíček 2006, 33].

K dalším komplikovaným záležitostem, které obestírají vznik vojenského tábora, je samotné jeho vymezení a hranice. Ty byly vymezeny už v říjnu 1946, ale stanovisko bylo mnohokrát přehodnocováno kvůli připomínkám různých orgánů. Řešením byly ustanovené hraniční komise, které se zabývaly připomínkami různého typu⁷. K připomínkám docházelo prakticky až do roku 1950, kdy definitivně rozhodlo ministerstvo vnitra. Hraniční komise prováděly kontrolu na místě a rozhodovaly, co se bude na daném území dít, co zůstane a co se zbourá [Tomíček 2006, 40, 47]. Prvním návrhem bylo úplné nebo částečné zbourání 40 obcí, dohromady šlo o 31 647 ha. Obce byly ze čtyř správních okresů – Sokolov, Loket, Mariánské Lázně a Toužim. Z okresu Sokolov, do kterého patřila i Rovná, bylo celkem vyčleněno 18 obcí, čímž Sokolovsko zaujalo nelibé prvenství mezi výše jmenovanými okresy. Z materiálů VVT nebylo nikdy jasné, kolik obyvatel

⁷ předseda MNV v Mariánských Lázních František Kuželovský zřízení VVT aktivně odporoval, protože se obával, že dění ve VVT ohrozí klid návštěvníků lázní. Dále se obával i změny klimatu v důsledku odlesnění atd. Mariánské Lázně byly od hranice VVT vzdáleny 15 km.

vytvoření újezdu zasáhlo, ale odhaduje se 15 až 20 tisíc [Tomíček 2006, 43].

Ze všeho dění ve VVT Prameny jsou nejvýznamnější a v povědomí lidí nejfrekventovanější tzv. boje o osadu. O „boji o osadu“ byl natočen i film nejspíše v letech 1947-1948 v bývalém královském a hornickém městě Čistá. Po válce v Čisté zbylo mnoho nezbouraných domů a právě ty se staly cvičišťem pro československé vojáky. Při tomto cvičení bylo zraněno mnoho vojáků, Ministerstvo národní obrany povolilo 1 % ztrát na životech. Pamětník Jiří Cejpek dokonce prý viděl na návsi vykládat několik rakví [Tomíček, 2006, 80].

O tuto oblast ale měly zájem i Československé doly. Jedním z velkých státních zájmů bylo těžení uranové rudy hlavně pro vojenské účely a uspokojení potřeb Sovětského svazu. Těžba probíhala v Jáchymově, tedy nedaleko od VVT Prameny. Již v roce 1947 se vědělo, že v prostorech VVT se nachází uranová ložiska, a tak bylo třeba dojít ke kompromisu. Dohoda měla několik bodů – dolování uranu nesmělo překročit stanovený obvod, zaměstnanci dolů museli bydlet mimo VVT Prameny a vojenská správa směla prověřovat zaměstnance dolů a udělovat jim souhlas [Tomíček 2006, 47].

Stejně jako u organizace VVT i tady docházelo k jistému informačnímu chaosu, takže dohody mezi Čs. doly a VVT se uzavíraly narychlo nebo až později, někdy se ani nedostaly k příslušným osobám. Kvůli tomu došlo k incidentu, jenž se stal v květnu 1949: Omylem se do cvičné střelby dostalo 20 zaměstnanců Jáchymovských dolů [Tomíček 2006, 131]. Na území VVT byly často a opakovaně prováděny geofyzikální výzkumy JD a jejich požadavky stále rostly, a tak se zájmy kryly. Nakonec zřejmě převážily zájmy Sovětského svazu a MNO začalo uvažovat o zrušení VVT a jeho přesunutí do Doupovských hor, což se projednávalo na poradě v listopadu 1952.

Výsledkem jednání bylo, že vojenská správa již nechce cvičit na území VVT Prameny, pokud zde bude trvat zájem Jáchymovských dolů. Dále žádala záruku, že Jáchymovské doly v příštích deseti letech nebudou narušovat chod budoucího vojenského tábora v Doupovských

horách. Ve skutečnosti nebylo narušení Jáchymovskými doly zřejmě tak neúnosné, protože v letech, kdy ještě nebyl nový tábor v Doupově zcela vybudován, probíhalo cvičení vojsk ve zbylých prostorách VVT Prameny [Tomíček 2006, 137].

Ironickou skutečností bylo o sedm let později vyhlášení likvidace národního podniku v Horním Slavkově; kvůli tomu Jáchymovské doly už dále nemohly těžit na území Slavkovského lesa [Tomíček 2006, 138]. Výsledkem špatně organizace bylo zlikvidováno přibližně sto vesnic. Třicet v oblasti Slavkovského lesa a dalších 67 v Doupovských horách kvůli vojenským a těžebním zájmům Československé republiky.

3 Teoretická část

V této části se budu zabývat termínem kolektivní paměť, jelikož právě vzpomínkami na socialistickou éru jsem u obyvatel Rovné zabývala. Kolektivní paměť a orální historie spolu úzce souvisí, zvláště v soudobých dějinách postsocialistického prostoru. V České republice vzniklo hned několik orálně historických projektů, které nejčastěji souvisely s politickými dějinami. Často šlo o výzkum u osob, které byly v opozici ke komunistickému režimu, například političtí vězni, alternativní skupiny, studenti za sametové revoluce [Nosková 2014, 20].

Představím kolektivní paměti podle Maurice Halbwachse, který je považován za zakladatele tohoto konceptu. Myšlenky Halbwachse rozpracoval Jan Assman, rozlišující kulturní a komunikativní paměť.

3.1 Kolektivní paměť

Paměť je jednou z lidských schopností, jež je pro člověka velmi důležitá, aby mohl ve společnosti fungovat a být jejím plnohodnotným členem. Lidé se už od pradávna snažili paměť cvičit, udržovat a posilovat. Důkazem toho je antická filosofie, například Platón a jeho paradox paměti, který je založen na tom, že v duši si dokážeme zpřítomnit věci, které nás ve skutečnosti fyzicky neobklopují. Paměť se zabýval i Aristoteles. Ten uvažoval o tom, že paměť se na rozdíl od naprosté imaginace liší tím, že obsahuje časovou stopu něčeho, co se odehrávalo v minulosti. [Maslowski, 2015, 7]

Teprve v druhé polovině 70. let 20. století se pozornost badatelů znovu obrátila k paměti, což mělo hned několik důvodů. Během 20. století svět prošel dvěma světovými válkami a celou řadou sociálních změn. Na všechny tyto události byly a pořád ještě jsou živé vzpomínky. Jejich nositeli jsou svědci přímých událostí, kterých pozvolna ubývá [Maslowski, 2015, 8]. Z tohoto důvodu jsou soudobé dějiny podle francouzské historičky Annete Wieworka označovány jako „dějiny svědků“ [Vaněk, Mücke 2015, 36].

Dalším důvodem obratu k paměti jsou i psané prameny poplatné právě vládnoucí ideologii. Totalitní a diktátorské režimy ovlivnily vztah

k psanému slovu – „oficiální historie“ se od životních příběhů a zkušeností lišila [Vaněk 2003, 6]. V našem prostředí se podstatnou příčinou výzkumné orientace na téma paměti stávají politické události a sociální změny, ke kterým došlo během 20. století. Je potřeba připomenout některé zamlčované aféry a aktéry a nakonec přehodnotit interpretaci minulosti minulého režimu [Maslowski 2015, 8].

Dalším podnětem pro zkoumání paměti je rozvíjející se evropská integrace, lidé musí žít pohromadě bez ohledu na to, co se mezi nimi odehrálo v minulosti. Živé vzpomínky již sice zanikají spolu s generacemi aktérů, ozvěny dávných události však přetrvávají a jsou nadále součástí vědomí dnešních lidí, potažmo jádrem nesvárů [Maslowski 2015, 8].

Podle francouzského historika Paula Veyna je dokonce nárůst zájmu o historii a paměť reakcí na mizející náboženské cítění a snahou zaplnit po něm místo vyprávěním mýtů o minulosti [Maslowski 2015, 8].

3.1.1 Kolektivní paměť podle Maurice Halbwachse

První sociolog zabývající se pamětí byl Maurice Halbwachs [1877, Remeš – 1945, Buchenwald]. Byl žákem Bergsona na lyceu Jindřicha IV. a od roku 1905 navštěvoval přednášky E. Durkheima. Stopy po jeho učitelích jsou v jeho dílech znatelné. Jak známo, v Bergsonově filosofii hraje paměť jednu z klíčových rolí. Lidský život je podle něj spojen s neustálým vytvářením vzpomínek. V naší mysli ale tyto vzpomínky nevystupují všechny naráz, nýbrž selektivně. Tuto selektivitu zdůvodňuje užitečností. Jednoduše tak, že vzpomínka je aktualizována v případě, že se v dané situaci hodí, aby posloužila jako zkušenost v řešení současných, respektive budoucích problémů [Maslowski 2015, 16].

Victor Karady je názoru, že Halbwachs je svým způsobem Durkheimovým pokračovatelem [Maslowski 2015, 17]. Svou úlohu tu sehrála Durkheimova teorie kolektivního vědomí, které je samotnou podstatou společnosti. Rozlišoval individuální a kolektivní úroveň vědomí:

„Skupina myslí, cítí, jedná zcela jinak, než by jednali její členové, kdyby byli osamoceni.“ [Maslowski 2015, 17]⁸.

Halbwachsova díla o kolektivní paměti jsou těžištěm jeho práce - *Společenské rámce paměti* (1925), *Legendární topografie evangelií ve Svaté zemi*, *Studie o kolektivní paměti* (1941) a *Kolektivní paměť* (1950). V díle *Kolektivní paměť* je zásadní teze o sociální podmíněnosti paměti. Paměť pak není dědičná, ale roste v každém jedinci během jeho socializace. Naopak skupina sama o sobě žádnou paměť nemá, ale určuje paměť svých členů. Vzpomínky jsou kolektivní proto, že jsou spojeny se skupinou, ke které jedinec náleží. Pamatujeme si to, co se dozvídáme o jiných, ale také to, co nám druzí vyprávějí, co nám potvrdí a reflektivně přijmou jako významné. Paměť se konstituuje, funguje a reprodukuje v určitých sociálních rámcích, vytvářených lidmi žijícími ve společnosti. Podle něj Halbwachse vzpomínáme sice jako jednotlivci, ale vzpomínáme v referenčních rámcích, které zajišťují organizaci vzpomínek dané společnosti [Assman 2001,36,37, Maslowski 2015, 18].

Pojem „sociální rámce paměti“ zavedl Halbwachs⁹, a jsou to rámce, ve kterých se paměť konstituuje, funguje a reprodukuje. Právě „rámce“ určují významnost toho, na co si vzpomínáme. Nejčastěji jde o rámce prostorové, časové a hlavně jazykové povahy. Rámce jazykové povahy právě proto, že „jazyk je kolektivní funkce myšlení par excellence“ [Halbwachs 2009, 68]. Jazyková komunikace umožňuje výměnu a cirkulaci vzpomínek ve skupině, a tedy lokalizaci těchto vzpomínek v kolektivní paměti [Maslowski 2015, 18].

Předností této teorie je, že se vzpomínáním může vysvětlit i zapomnění. Jednoduše v zapomnění upadá to, co v přítomnosti nenachází žádný referenční rámec, jinými slovy pokud je komunikace přerušena. Když jedinec není ve styku s určitou skupinou a přestane být jejím členem, pomalu mizí vzpomínky, které jedinec s touto skupinou sdílel, jelikož mu chybí vnější podněty.

⁸ Tímto také Durkheim kritizoval svého současníka Gabriela Tarde, který založil výklad společnosti na studiu individuální psychiky [Maslowski, 2015, 17]

⁹ Halbwachsovy „rámce“ se nápadně shodují s „rámcovou analýzou“ Ervinga Goffmana. Rámcová analýza zkoumá společensky předem vytyčenou strukturu, resp. „organizaci“ všední zkušenosti [Goffman, 1977]

Halbwachs analyzuje sociální základy paměti ve čtyřech rovinách: rodina, sociální třídy, globální společnost a náboženská skupina. Dále se zabývá vztahem kolektivní paměti k prostoru a času. Dimenzi času nejlépe reprezentuje kalendář svátků, který symbolizuje kolektivní vnímání času. Vzpomínky jsou kromě času také ukotveny v prostoru. Například to, co reprezentuje domov, ať už se jedná o dům, vesnici, město či celý kraj. Tyto „prostory“ jsou rámce vzpomínky, které se ve vzpomínkách uchovávají i v jejich nepřítomnosti. Skupiny, které jsou nositeli této paměti, směřují k tomu, aby si vytvořily a zajistily místa, která slouží k udržení vzpomínek a poskytují symboly skupinové identity.

Pro Halbwachse je důležité rozlišovat individuální a kolektivní paměť, neboť individuální paměť se u určitého jedince vytváří díky účasti na komunikativních procesech, během jeho socializace. Vzpomínky mají svůj původ v myšlení skupiny, komunikaci a interakci, které v rámci skupiny probíhají. Individuální nakonec nejsou vzpomínky, ale pouze vjemy. Individuální paměť, ačkoliv je vždy společenským fenoménem, je individuální ve smyslu jedinečného spojení kolektivních pamětí, které jsou vázány na skupinu a mezi nimiž existuje specifické propojení [Assman 2001, 36-38].

Kolektivní paměť se liší od historie. Je to dáno tím, že kolektivní paměť uchovává z minulosti jen to, co je z ní dosud živé či schopné žít ve vědomí skupiny. Tyto poznatky přecházejí kontinuálně po generace. Kdežto historie minulost přesně dělí, každé období považuje za celek, který je jakoby nezávislý na tom, co předcházelo a co následuje [Halbwachs 2009, 125]. To hlavní, co paměť odlišuje od historie, je vztah následnosti. Tam, kde už nikdo nevzpomíná na minulost, nastupují dějiny. Paměť se vymezuje i vůči tradici, která znamená deformaci vzpomínky. S čímž nesouhlasí další vědec, zabývající se pamětí, a sice Jan Assman.

3.1.2 Kulturní a komunikativní paměť Jana Assmana

Jan Assman navázal na Halbwachse a jeho pojetí kolektivní paměti. Rozděлил paměť na komunikativní a kulturní. Komunikativní paměť zahrnuje vzpomínky, které se vztahují k nedávné minulosti [asi 80 let].

Může to být například generační paměť, která se historicky rozvíjí u určité skupiny a zaniká smrtí svých nositelů, poté ustoupí do paměti jiné [Assman 2001, 49].

Autor u této paměti zdůrazňuje horizont 40 let, kdy doboví svědci začínají stárnout, rozvíjí se jim vzpomínání a s tím touha po fixaci a předání.¹⁰ Tímto vzpomínáním se zabývá „orální historie“, která je odnoží historického bádání a která se neopírá o písemné prameny, jak je obvyklé, ale o vzpomínky získané v rozhovorech. V tomto zkoumání jde o získání tzv. „dějin všedního dne“ či „dějin zdola“.

Dál rozlišuje Jan Assman dvě modalit vzpomínání, kdy jde o dvě funkce vzpomínky a minulosti. Jinými slovy dva „uses of the past“, které je potřeba odlišit, i když se navzájem prostupují. Jedná se o fundující vzpomínky a o vzpomínky biografické. Fundující vzpomínky se vážou k počátkům a biografické vzpomínky odkazují k vlastním zkušenostem. Biografické vzpomínky se vždy opírají o společenskou interakci.

Oproti komunikativní paměti se kulturní paměť vyznačuje tím, že se zaměřuje na fixní body v minulosti. Minulost se redukuje do symbolických figur, skupina si skrz ni zajišťuje svou kolektivní identitu. Rozdíl je také ve struktuře participace. Podíl skupiny na komunikativní paměti je difuzní, což znamená, že každý ví něco jiného než ostatní a staří více než mladí. Dále se difuzivita projevuje tím, že na vzpomínání tohoto druhu neexistují žádní experti či vybrané osoby a je získáno ovládnutím jazyka a každodenní komunikací. Oproti tomu podíl na kulturní paměti je vždy diferencovaný. Nositeli kulturní paměti jsou šamané, kněží, učitelé, umělci, spisovatelé, učenci atd. Nedifuzní je ještě v jiném ohledu, na rozdíl od komunikativní paměti je u kulturní paměti potřeba zasvěcení, což kontroluje i její šíření. Zasvěcení je například znalost jazyka.

Polaritu mezi komunikativní a kulturní paměti přirovnává Jan Assman k polaritě mezi všedním dnem a svátkem a ve společenské dimenzi k polaritě mezi sociální elitou vědění a obecnými příslušníky skupiny [Assman, 1997, 46-53].

¹⁰ Těchto 40 let bylo významných i v 80. letech, kdy Židé pronásledovaní za druhé světové války začali aktivněji vzpomínat, dokonce i archiváři měli více práce.

4 Metodologická část

4.1 Průběh výzkumu

Cílem práce je zjistit, jak lidé žili v jedinečném experimentu socialistické vesnice. Pro tento záměr jsem zvolila dva typy výzkumů. Prvním byl archivní výzkum, který proběhl v Okresním archivu v Sokolově se sídlem v Jindřichovicích během tří návštěv. Bylo ho potřeba zejména proto, že žádnou dostupnou literaturu na toto téma jsem nenašla, nejspíše se tímto tématem nikdo hlouběji nezabýval. Bohužel ani v archivu nebyl dostatek informací. Některé informace nebyly zpracované, což znamená, že nejsou badateli přístupné. Přestože zápisy ze schůzí místního národního výboru zpracované taktéž nebyly, bylo mi umožněno do nich nahlédnout. Jednalo se o materiály od roku 1969 do roku 1990, ve kterých byly vloženy i zápisy ze schůzí před těmito lety, kde se teprve jednalo o tom, jaká občanská vybavenost v socialistické vesnici bude. Dále jsem předpokládala, že buďto v archivu, nebo na obecním úřadě bude k dispozici kronika. Skutečností je, že kronika se vedla naposledy v původní obci Rovná ještě před druhou světovou válkou.¹¹ Z éry socialistické vesnice, ač je to velké překvapení, žádná kronika neexistuje. Snaha o její vedení je zřejmá až v dnešní době s nástupem pana starosty Jandy v roce 2007.

Informace z archivu jsem použila pro sepsání kapitoly *Vznik socialistické vesnice Rovná aneb společně žít, pracovat a bavit se*, a dále pro to, abych se informovala o životě na Rovné, o jeho hlavních problémech, o akcích a občanské vybavenosti, a mohla si tak lépe připravit témata pro polostrukturované rozhovory se svými informátory.

Výzkum zásadně narušila jedna událost. Přestože v úvodu píši, že obci Rovná se nedostává takové pozornosti, jakou by si zasluhovala, v průběhu mého výzkumu na Rovné natáčela Česká televize reportáž¹². Bohužel tato reportáž nevrhá na obec dobré světlo, spíše naopak. Už v

¹¹ Informace z této kroniky jsou zpracovány v publikaci Ebmeth Frohnau – Unvergessene Kaiserwald Heimat [1989, Egerland Volkstracht]

¹² [dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1142743803-reporteri-ct/216452801240010>]

samém začátku reportáže si přečteme její název „Na konci světa“ doplněný depresivní hudbou, se záběry na vybydlené a poničené domy a odpadky zachycené na stromě. Výběr hudby a záběrů není jediná „degradující“ skutečnost v této reportáži, která zřejmě nadělala více škody než užitku. Paní ředitelka školy, která v reportáži hovořila, mi sdělila, jak sestříhání rozhovoru pozměnilo její výpovědi. Například v reportáži říká: „*Tady člověk neměl strach pustit dítě ven, že by si ublížilo nebo něco*“, nicméně její výpověď pokračovala dál ve smyslu, že ani dnes se na Rovné o děti bát nemusí, ale to už v reportáži nezaznělo [respondentka 5].

Dopady to mělo i na můj výzkum, jelikož lidé, které jsem po této reportáži kontaktovala, už neměli o rozhovor zájem. Zřejmě se báli, že poskytnuté informace podobně „pokrouťm“. Jedna respondentka nechtěla, abych si nahrávala rozhovor, stalo se tak zřejmě ze stejného důvodu. Naštěstí v době, kdy byla reportáž odvysílána, už jsem měla dostatek materiálu a další výpovědi obyvatel Rovné už nebyly bezpodmínečně nutné. Reportáží byli zastrášení především starší lidé, o jejichž výpovědi jsem měla velký zájem. Důvod byl prostý, ze socialistické éry si toho starší generace pamatuje nejvíce. Navíc právě senioři na Rovné zůstali v hojnějším počtu až dodnes, většina mladých se odstěhovala, a tudíž nemají v mém výzkumu bohužel patřičné zastoupení.

4.2 Použité metody, výběr vzorku

Výchozím materiálem mé práce jsou tedy data získaná z polostrukturovaných rozhovorů a z archivních materiálů v kvalitativním výzkumu. Jan Hendl definuje kvalitativní výzkum jako proces, kdy „výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza probíhá v kvalitativním výzkumu v delším časovém intervalu, výzkumný proces má longitudinální charakter. Výzkumník vybírá na základě svých úvah místa pozorování nebo jedince,

kteřé dále sleduje v řůzných řasových okamžicích. Analýza dat a jejich sběr probíhají souřasně - výzkumník sbírá data, provede jejich analýzu a podle výsledků se rozhodne, která data potřebuje, a začne znovu se sběrem dat a jejich analýzou.“ [Hendl 2005, 50]

Původním záměrem byl vzorek 10 respondentů, kteří v době socialismu žili na Rovné. Až během výzkumu jsem tento záměr přehodnotila a vybírala také respondenty, kteří v obci pouze pracovali, či byli přechodně ubytováni v tamějším rekreačním středisku, řasto jako děti v rámci škol v přírodě, nebo Rovnou navštěvovali jakožto příbuzní rovenských občanů. Stalo se tak proto, že výpovědi respondentů byly poměrně jednotvárné, nedozvídala jsem se řádné nové informace. Výjimkou je pan starosta Janda, který sice také byl jako dítě na škole v přírodě na Rovné, ale já jsem ho brala jako jakéhosi „klíčového informátora“. Získala jsem od něj vřled do dnešní situace v obci, dopady experimentu, obecné zhodnocení toho, jak lidé o sledované době smýšlí, a také kontakty na další informátory. Věkové rozmezí informátorů je od 40 do 69 let. Výběr informátorů probíhal na základně metody sněhové koule, která spočívá v tom, že výzkumník naváže kontakt s určitou skupinou informátorů, kteří mu pak umožní kontakt s dalšími relevantními lidmi [Hendl, 2005, 390].

Interview s respondenty probíhaly na řůzných místech, ve třech případech na pracovišti respondenta, poté u respondentů doma a v jednom případě v restauračním zařízení. Na začátku rozhovoru byli všichni obeznámeni s výzkumem, průběhem rozhovoru, nahráváním a zachováním anonymity. Rozhovory jsem nahrávala na svůj mobilní telefon a souběžně si dělala poznámky, abych se později v nahrávkách lépe orientovala. Bohužel jedna informátorka mi nedovolila rozhovor nahrát. Osnovu rozhovorů jsem měla předem připravenou a v průběhu výzkumu jsem ji upravovala podle potřeb, tudíž šlo o polostrukturované rozhovory zaměřené na řást života informátorů. Jednalo se tak o tzv. epizodické rozhovory, které v sobě spojují výhody narativního rozhovoru a rozhovoru s řávodem [Flick 1995 in: Hendl 2005, 177]. Základem řechto rozhovorů je opakovaná výzva k vyprávění nějaké řivotní epizody.

Pro orientaci je samozřejmě nutné si napsat návod se soupisem témat [Hendl 2005, 177]. Témata se týkala bydlení, škol, zaměstnání, dostupných služeb a dopravy, ale i trávení volného času, vnímání mezilidských vztahů, soudržnost obyvatel a neposlední řadě názor na celou výstavbu, její průběh a život v obci. Rozhovory trvaly půl hodiny až hodinu až na jeden, který trval přes dvě a půl hodiny.

Součástí práce jsou i fotografie v příloze, kde je zdokumentováno, jak se na unáhleném vystavění panelových domů podepsal čas a klimatické podmínky v nadmořské výšce 700 metrů. Navíc právě vzhled obce a její bizarní výstavba¹³ byly impulzem, proč jsem se o Rovnou začala více zajímat.

4.2.1 Orální historie jako výzkumná metoda

V rámci soudobých dějin představuje orální historie jednu z výzkumných metod¹⁴. Ústředním tématem je paměť, kterou účastníci událostí individuálně interpretují. Oproti ostatním metodám se orální historie odlišuje od jiných výzkumů tím, že se zabývá výpověďmi předtím opomíjených vrstev společnosti, jinými slovy dějinami zdola. Tyto výpovědi umožňují srovnat je s jinými druhy informací, v mém případě s archivními prameny. Tato srovnání nabývají zvlášť na významu, pokud se jedná o dobu nedemokratickou [Ritchie v knize Vaněk, Mücke, 2014, 22].

Zápory orálně historické metody jsou například ty, že každý narátor si volí podle svého, o jakém tématu se více rozpovídá a naopak kterému se vyhne. Nemluvě o melancholickém vzpomínání na minulost a její přibarvování [Vaněk, Mücke 2014, 22], s čímž jsem se na Rovné setkala, myslím si, ještě o něco více, než je běžné. Dále se můžeme setkat se zveličováním vlastní role na různých událostech, či s vědomým zamlčováním informací.

¹³ Fotografie z výšky na obec v příloze č. 13

¹⁴ Názory na postavení orální historie se liší. Objevují se takové, které by orální historii „povýšily“ na samostatnou vědní disciplínu, ale také názory, že je orální historie pouze „pomocnou vědou historickou“ či „subdisciplínou“ v rámci soudobých dějin [Vaněk, Mücke, 2014, 17].

I přes tato negativa je subjektivita orálně historických interview pozitivem, nikoliv negativem, jak byla po dlouhou dobu brána. Americký historik Ronald Grele na kritiku subjektivity orální historie namítl, že paměť je fascinující právě tím, že si ji lidé nepamatují přesně [Vaněk, Mücke 2014, 24]. Navíc pokud je hlavním úkolem kvalitativních metod porozumět jednání jednotlivců a jejich myšlení, pak je nutné považovat všechny jejich zprávy za pravdivé, ačkoliv objektivně nesouhlasí se skutečností. Tuto myšlenku lze vyjádřit Thomasovým teorémem „Pokud lidé definují situace jako skutečné, jsou tyto ve svých důsledcích skutečné.“ [Nosková 2014, 25].

Lidé vyprávějí své příběhy jedinečně, odlišují se příležitostmi, při nichž je vypráví, důležitý je i čas, kdy svůj příběh „zpřístupní“, což ovlivňuje způsob podání vzpomínek [Vaněk, Mücke 2014, 24, 25]. Tazatel samozřejmě zná „objektivní fakta“, ale ta by se neměly stát předmětem rozhovoru, či jakéhosi „zkoušení“, jinými slovy by se neměla stát prioritou rozhovoru [Vaněk, Mücke 2014: 26]. Výzkumy orální historie nemají za cíl shromažďovat přesně věcné informace, ale i přesto jsou pro badatele zajímavé, jelikož představují osobní zkušenost a interpretace určitých událostí a procesů [Nosková 2014, 26].

5 Analytická část

V tomto oddílu se pokusím nastínit průběh výstavby obce Rovná v období reálně socialistické epochy a ukázat každodenní život v ní na základě archivního a kvalitativního výzkumu.

5.1 Vznik socialistické vesnice Rovná aneb „společně žít, pracovat a bavit se“¹⁵

Bohužel dosud není jasné, kdo s touto myšlenkou přišel. V sokolovském okresním archívu se sídlem v Jindřichovicích jsou záznamy z jednání národního výboru až od roku 1969, kdy socialistická vesnice Rovná vznikla. Není ani jasné, proč vlastně vznikla v takových podmínkách a proč vlastně „uprostřed“ Slavkovského lesa?

Doložitelné je pouze to, že o vzniku socialistické vesnice rozhodlo vládní usnesení 28. 10. 1959 jakožto o obnovení života v bývalém vojenském prostoru v oblasti Slavkovského lesa. Sdružené zemědělské a lesní závody Lázně Kynžvart měly za úkol vybudovat experimentální zemědělské sídliště na Rovné. Toto rozhodnutí vzniklo na základě směrného územního plánu Slavkovského lesa, který zpracoval Vojenský projektový ústav ve spolupráci s Českou akademií zemědělských věd. Dále byl zpracován investiční úkol na výstavbu socialistické vesnice.

Roku 1961 byl investiční úkol schválen a lesní závody Lázně Kynžvart se staly generálním investorem. Výstavba byla zahájena v roce 1965 a měly být vybudovány čtyři osmipatrové panelové domy a 25 rodinných domů. K tomu další objekt, ve kterém bude občanská vybavenost¹⁶ jako národní výbor, pošta, kulturní sál, jídelna, sociální zařízení, obchod, zdravotní středisko a ostatní služby. Další postavené objekty byly základní devítiletá škola a k tomu sdružený objekt mateřské školky a jeslí, zemědělské učiliště a internát a nakonec administrativní budova pro vedení zemědělského a lesnického podniku. Technická

¹⁵ „Společně žít, pracovat a bavit se“ je budovatelské heslo, podle kterého byla Rovná postavena [dostupné z: <http://www.slavkovsky-les.cz/obce-slavkovskeho-lesa/rovna/>, zhlédnuto dne 15.4.2016]

¹⁶ Současný stav budovy občanské vybavenosti na fotografiích v příloze č. 7, 8 a 9

vybavenost obce počítala s kotelnou, veřejným osvětlením a vodovodem. Vodní nádrž Krásná Lípa byla vybudována již předem v roce 1962¹⁷.

V letech 1965 až 1969 probíhala série jednání, kterých se účastnilo Sdružení zemědělských a lesních závodů Lázní Kynžvart, Krajský národní výbor a Okresní národní výbor¹⁸. Předmětem bylo zajištění občanské a technické vybavenosti a převzetí majetku a správy. Projednávala se tu například otázka převzetí budov do rukou ONV¹⁹ nebo také bytového fondu, který spadal pod Sdružení zemědělských a lesních závodů Lázně Kynžvart. Zmíněné budovy nemohly národní fondy převzít od jiných státních organizací, jelikož by vznikly neplánované náklady a obyvatelé Rovné by tak museli platit nájemné a ostatní služby v plné ceně, což nebylo nikdy v plánu. Dále bylo rozhodnuto, že od 1. 7. 1967 bude na Rovné po volbách zřízen místní národní výbor. Do té doby bude zajišťovat záležitosti občanů jeden z funkcionářů národního výboru v Kostelní Bříze.

Ze služeb byl při těchto jednáních zajištěn obchod, obuvnictví, krejčovství, sběrna (1-2× v týdnu), holičství a kadeřnictví (1-3×týdně). Všechny tyto služby zajišťovaly březovské komunální služby. Pochopitelně dny, ve kterých bude daná služba na Rovné působit, ještě nebyly pevně dány, protože ještě nebylo jisté, kolik obyvatel bude obec mít. Kulturní zařízení mělo být provozováno klubem ROH²⁰. Co se týče zdravotní péče, mělo ji zajišťovat zdravotní středisko na Březové²¹, pohotovost potom poliklinika v Sokolově.

Silnice nebyly v dobrém stavu, musely být opraveny nebo dostavěny. Například trasa Rovná-Podstrání nebo Rovná-Bystřina-Kostelní Bříza, kterou zajišťovala okresní správa silnic v Sokolově. Ne

¹⁷ Poblíž přehrady ležela stejnojmenná obec, jejíž součástí byl dokonce i zámek. Stejně jako mnohé další vesnice ve Slavkovském lese zanikla po válce, když připadla do katastru Vojenského výcvikového tábora. [dostupné z: <http://www.slavkovsky-les.cz/obce-slavkovskeho-lesa/krasna-lipa/>, zhlédnuto dne 25.3.2016]

¹⁸ O který krajský a okresní výbor se jednalo v archivního materiálu nedozvíme, nejspíš ale jde o Krajský národní výbor v Karlových Varech a o Okresní národní výbor v Sokolově

¹⁹ Okresní národní výbor

²⁰ Revoluční odborové hnutí byla společenská organizace, která fungovala v ČSR od roku 1945 do 1989. Členství v ní bylo formální, a nebo z donucení a sdružovala zaměstnance. Její náplní byla organizace společenských aktivit, schůzí, rekreací a provozování rekreačních objektů pro zaměstnance a jejich rodiny [Říman 1987, 323].

²¹ Březová je od Rovné vzdálená okolo 10 km a je první větší obcí poblíž.

vždy na to byly dostatečné finanční prostředky, jako například u silnice Krásno-Čistá-Rovná, celkem 13,3 km. Šlo o zpevnění silnice tak, aby byla schopna snést přepravu těžké mechanizace pro výstavbu. Autobusové linky ČSAD byly většinou prodlouženy z Březové a Kostelní Břízy. Časy odjezdů a příjezdů se měly naplánovat podle skutečných potřeb.

Dalšími projednávanými body byla vodohospodářská a kanalizační zařízení, která spravovalo Sdružení zemědělských a lesních závodů Lázní Kynžvart a ONV Sokolov trvalo na tom, aby jej spravovalo i nadále. Z dokumentů ONV lze usoudit, že byl problém s uvedením všech objektů a zařízení do provozu, jelikož ministerstvo zemědělství jakožto ústřední investor výstavby socialistické vesnice odmítal plnit závazky, které jsou s výstavbou spojeny.

Z mého pohledu nejzajímavější bod je dosídlení. V dosídlovacím plánu na rok 1966 se uvažuje o 64 dosídlencích. Dosídlenecký příspěvek byl zvažován 4 000 Kčs, rozdělen do prvního roku v částce 1500 Kčs, po třech letech 1 000 Kčs a po 7 letech 1 500 Kčs. V plánu bylo i prodloužení těchto výhod pro dosídlence i v roce 1967. V září 1966 byl předán k užívání první panelový dům s 42 byty a v říjnu druhý, taktéž se 42 byty. K těmto dnům se zajistila také dodávka vody, tepla a potřebná kanalizace.

V říjnu 1966 byla dokončena mateřská školka a jesle, dle počtu dětí bylo v plánu navyšovat pracovní odborné síly. Základní škola byla od 1. do 5. ročníku, dle požadavků rodičů připadala v úvahu i družina. Děti od šesté do deváté třídy dojížděly do školy na Březovou i se zajištěním družiny a jídelny. To mělo platit do školního roku 1967/1968, následně se mělo vyučovat od 1. do 9. třídy přímo na základní škole na Rovné.

V lednu 1969 se konala schůze, kde se rozhodlo o vytvoření místního národního výboru již před celostátními volbami do národních výborů. Důvodem byly časté problémy při výstavbě, které se musely řešit okamžitě, což MNV Kostelní Bříza nezvládal. Rovná se v letech 1968-1972 přihlásila do soutěže „Vzorná obec „: „Obec Rovná, okr. Sokolov se staví jako první zemědělský společenský experiment v ČSSR. Ze státních prostředků vyrůstá v oblasti Slavkovského lesa nová zemědělská obec se

vším komfortem v nákladech asi 100 mil. Kčs. Celý život obce v období roků 1968-1972 bude zaměřen na zemědělskou a lesní výrobu. Spolu ruku v ruce, tak jak bude stoupat i náročnost obyvatel ROVNÉ, kteří budou chtít ve své moderní obci zajistit všechny vymoženosti života, který je ve všech moderních městech a obcích. Proto se obec ROVNÁ přihlašuje do soutěže o titul VZORNÁ OBEC okresu Sokolov.“. Soutěž byla zároveň i programem občanů pro volební období 1968-1972. Závazkem bylo například vybudovat zahrádkářské kolonie²² na 475 ha půdy v hodnotě 1 mil. Kčs. a také vyřešit výstavbu garáží, vysadit keře, okrasné stromky a k tomu vybudovat větrolam.

Další závazky se týkaly i společenské sféry. V roce 1968 bylo na radě ustanovit Svaz žen, Tělovýchovnou jednotu, Klub pracujících a „podchytit všechnu mládež“. Pro pohodlnější žití se mělo v roce 1968 zajistit již zmiňované kadeřnictví a holičství, sběrna prádla, ale také otevřít poradenské dětské středisko, zdravotní středisko a docílit denního provozu, vybavit a zkonsolidovat pracovní poměry v mateřské školce a jeslích, zlepšit telefonické spojení Rovná-Podstrání, otevřít restauraci, kavárnu, klubovny, kino, závodní jídelnu a přírodní koupaliště. Mezi další závazky patřilo vyřešit zaměstnanost žen a vytvořit podmínky pro jejich trvalé zaměstnání a dále pak využít maximálně místních surovinových zdrojů, zvláště v rámci lesní a zemědělské činnosti.²³

5.2 Názory na výstavbu

O naplnění těchto cílů a úspěšnosti celého projektu se bohužel objektivně nedozvíme z žádných písemných pramenů.²⁴ Například z brožury vytištěné k 25. výročí socialistického zemědělství, kde se o Rovné píše jako o moderní zemědělské vesnici se zemědělským odborným učilištěm, které vychovává nový zemědělský dorost. Toho je potřeba pro kvalifikovanou obsluhu strojů a mechanismů. Už v roce 1973 pisatelé brožury uznávají, že názory na výstavbu jsou různé, ale že dle

²² Typická podoba zahrádky na Rovné v příloze č. 14

²³ SOkA Sokolov, Fond: zápisy ze schůzí KV KSČ, KNV, ONV a Sdružení zemědělských a lesních závodů Lázně Kynžvart 15.2.1966, 24.3.1966, 20.7.1969

²⁴ Celá výstavba obce na fotografii v příloze č. 16

nich převažují kladné ohlasy a oni sami vyznávají tento názor také [Studený J., Angler Z. 1973, 18-19]. „Vyrostl zde opravdu moderní zemědělský závod se sídlištěm, které se svojí vybaveností řadí po bok mnoha městům v okrese.“ Uznávají ale i četné chyby: „Snad se měli architekti poučit na výstavbě a umístění původní osady, která byla v údolí ukrytá před vánicemi a nepohodami, Také se řeší otázka vody obsahující látky podporující růst koroze, která zle řadí v potrubí i kotli. Určitě však vážnou chybou bylo, že v roce 1968 přestal pracovat na výstavbě státní výzkum. Tak zůstal pokus nedokončen.“ Ovšem přes všechny tyto problémy občané Rovné společně s MNV pracují na pěkném vzhledu obce a obec Rovná „žije plným životem“ [Studený J., Angler Z. 1973, 19].

V roce 1973 to nebyla jediná kritika, o dva roky později byla vznesena ještě o něco horší: *„Někdy v 75. roce jeden z vrcholných představitelů v Rudém právu nebo v Mladé frontě, si v podstatě postěžoval, že ta vize toho typu výstavby byla špatná, že ty paneláky byl obrovský přehmat. Už v té době věděli, že to je špatně, protože ať už dneska nebo v minulosti byly dva typy lidí. Lidé, kteří rádi žijou ve městech a lidi, kteří rádi žijou na vesnici. Lidé, kteří rádi žijí na vesnici, odcházeli za vizí, že jdou někam do hor. No a přišli a nastěhovali je do paneláků, což byl pro ně docela problém, protože v těch 70. letech a později se razilo, že vesnice se komfortem mají přiblížit k tomu městu. Jenže ty lidé to nechtěli, oni chtěli prostě na vesnici, byli to zemědělci. Nebylo to správný. A díky tomu byla velká fluktuace lidí, protože nenašli to, co by chtěli. Málokdo pak našel tu příslušnost k tý vesnici.“* [respondent 1]

Ani žádný z respondentů nepovažoval typ výstavby za šťastný, často i litovali zbourání původní Rovné a dalších vesnic. Později se v obci pokračovalo ve výstavbě rodinných domků. Ani ty se dnes neseťkávají s nadšením. Jejich obyvatelé poukazují na to, že jsou řadové a z betonu, navíc postaveny na relativně podmáčené půdě a jejich stav tedy příliš neodpovídá jejich stáří. Jedna respondentka se například z rodinného domku raději odstěhovala zpátky do panelového domu [respondentka 6].

5.3 Příslušnost k obci

Celé české pohraničí je specifické svou vykořeněností²⁵, lidé nemají tak silnou vazbu na svoji rodnou vesnici nebo město jako v oblastech s kontinuálním osídlením, celkově se vyznačují slabší regionální identitou. Není divu, mnohaleté tradice lidu českého pohraničí byly zpřetrhány vysídlením německy hovořícího obyvatelstva. Poválečným a zčásti ideologicky podpořeným dosídlováním se do pohraničí dostali lidé z různých oblastí Československa, ale i Evropy.²⁶ Nejstarší z nich, často nositelé tradic, kteří v pohraničí žijí, jsou ve věku prarodičů mé generace a v pohraničí se většinou ani nenarodili.

Na Rovné je tato záležitost ještě fatálnější, protože se neosidlovala bezprostředně po válce, ale až 12 let po konci působení vojenského výcvikového tábora. Výběr dosídlenců nebyl zřejmě úplně náhodný, do nově postavené vesnice se na koci šedesátých let mohli dostat jen komunistickým režimem prověřené osoby. Jedním z důvodů je minulost prostoru, tím mám na mysli vojenský újezd. Tu a tam se ještě i v současnosti, po 60 letech od ukončení vojenských cvičení, najde nějaký pozůstatek těchto časů, například zbytek rakety či granátu. Leckdy ani pyrotechnici a vojáci neví, jakého jsou tyto „pozůstalosti původu“. Druhým důvodem je, že v socialistickém experimentu nemohli figurovat lidé, již by narušovali protistátním chováním správný chod obce, jelikož výsledek experimentu byl zajisté sledován mnohými funkcionáři [respondent 1]. Například tajemník MNV měl každoročně za úkol podat zprávu o stavu ochrany státního a služebního tajemství Zvláštnímu oddělení ONV²⁷.

Důvodem pro nově příchozí byla, kromě „budování socialismu“, vize života v sepětí s přírodou. Rovná se sice nachází v lesích, ale bydlení v panelových domech tuto představu nenaplněovalo, jak řekl pan

²⁵ Vykořeněnost jakožto nedostatek kulturního a historického vědomí.

²⁶ Největší skupinou byly Volyňští Češi, dále pak krajané z Polska, Francie, Bulharska, Maďarska a Jugoslávie [Mikšíček 2004, dostupné z: <http://www.dokrajin.cz/clanek/28-etapy-osidlovani-pohranicni-krajiny-po-roce-1945/>, zhlédnuto 3.3.2016]

²⁷ SOKA Sokolov, Fond: MNV Rovná 1969-1990, Zápis ze schůze MNV dne 16.1.1985

starosta Janda. Kvůli rychlejší obměně obyvatel se místní identita tvořila jen problematicky.

Přesto mohu potvrdit, že lidé, kteří se nastěhovali na Rovnou v jejich počátcích, se tam „cítí jako doma“ a mnoho z nich se neodstěhovalo, přestože měla obec problém s neplatiči, vybydlováním panelových domů a jejich odstávkou od teplé vody a elektřiny. Zčásti je to dáno tím, že většina těchto „starousedlíků“ bydlí v rodinných domech, jakési rovenské „Beverly hills“²⁸ [respondentka 2], kde se jich tyto problémy týkaly jen okrajově a přímo jejich život neovlivňovaly.

5.4 Voda, elektřina

Užitková i pitná voda byla čerpána z přehrady na Krásné Lípě. Přehrada byla relativně nově vybudována a její součástí byla čerpadla a úpravna vody. I přesto byl s čistotou vody v obci všeobecně problém. Často se po dešti stávalo, že voda tekla tak znečištěná, že se v ní nedalo ani koupat a prát prádlo, natož ji pít nebo z ní vařit. Zajímavé je, že všichni respondenti nebyli téhož názoru a někteří si na žádné problémy s vodou nepamatují. Problém byl nejspíš častý, protože si ho pamatují i respondenti, kteří Rovnou pouze navštěvovali [respondentka 8, 10]. Tato potíž se změnila až počátkem 90. let se změnou centrální dodávky vody z vodní nádrže Horka.

Fungující elektrická síť na Rovné také nebyla úplnou samozřejmostí: „Všechny sporáky byly na elektriku, na Vánoce, když všichni vařili ve stejnou dobu, tak vypadávala elektrika. Přetížená síť.“ [respondent 4].

5.5 Doprava

Hned při první návštěvě Rovné si lze povšimnout, že silnice, která jí prochází, je jednosměrná²⁹. Při budování se totiž nepočítalo s tím, že by se tu někdy mělo jezdit autem. Tato jednosměrná a jediná silnice měla sloužit pro prodloužený spoj MHD z Kamenice [respondent 1].

²⁸ Příloha č. 6

²⁹ Příloha č. 15

Tento spoj ale nikdy nejezdil, doprava byla řešena meziměstskými autobusy Sokolov-Rovná (přes Březovou). Dokud bylo na Rovné hodně dětí, ráno byly vypraveny dva autobusy. Jízdní řád kopíroval školní docházku dětí a pracovní dobu dospělých. Pro někoho málo, pro jiného akorát, nejspíš záleželo na tom, zda daná rodina vlastnila automobil.

Často se stávalo, že v zimních měsících autobus nemohl na Rovnou vyjet [respondent 7]. Celé území spadalo pod chráněnou krajinnou oblast, tudíž zde byl zákaz chemického posypu vozovky.

5.6 Obyvatelstvo

Všichni moji respondenti, kteří na Rovné bydleli, neměli žádné významné konflikty s ostatními obyvateli. Měli tu svou rodinu, našli tu i přátele. Potíže a jistá diferenciací obyvatel přišla až po roce 1989, kdy se Rovná stala zčásti sociálně vyloučenou lokalitou³⁰. Síť vztahů lidí bych přirovnala k běžné vesnici, jen jiného vzhledu. Lidé se navzájem znali, jejich děti se setkávaly venku na hřišti a nedocházelo tu k žádným velkým trestným činům.

Dokonce v současnosti probíhají i setkání lidí z Rovné a účastní se i ti, kteří už se odstěhovali. Jedna z respondentek, žijící na Rovné téměř celý svůj život, uvádí, že mnoho jejích přátel o svém bydlišti mluví kladně: *„Manželé B., léta tady bydleli, už od toho 67., nějak jako my, tak paní B. říkala: Jak se začne mluvit o Rovný a někdo jí pomlouvá, tak jim hned vynadám!“* [respondentka 2].

Přes velmi časté tvrzení, že „po revoluci nám sem nastěhovali cikány, to tady dřív nebylo“ se ukázalo, že „cikáni“ na Rovné byli už před revolucí. Respondentka mi dokázala vyjmenovat hned asi čtyři romské rodiny, nicméně vzápětí dodala, že s nimi žádné problémy nebyly [respondentka 2]. Přesto se ze zápisů MNV dozvíme, že na Rovné byla jistá opatření: „Rovněž tak na úseku sociální politiky a péče o rodiny se závadovými dětmi je péče MNV prostřednictvím aktivu zabezpečována svědomitě. Aktiv má 3 členy, kteří řeší umístování do domova důchodců, do zvláštních škol, ústavu soc. péče či jiných zařízení v těch rodinách,

³⁰ Více o Rovné jakožto o sociálně vyloučené lokalitě v kapitole „Současná situace na Rovné“

kde není zajištěna řádná výchova nezletilých. Současně projednává otázky záškoláctví, především u rodin cikánského původu a rozvrácených manželství.“³¹

Faktem je, že na Rovné snad mělo být původně až 3 000 lidí, což potvrzuje nejen devítiletá škola, která se nikdy nenaplnila, ale i prostor původní jídelny s kapacitou pro 3 000 lidí a mrazáky na jídlo, kterých má Rovná, dle slov pana starosty, snad nejvíce ze všech vesnic.

5.7 Zaměstnanost

V socialistické éře se „vize společně pracovat“ na Rovné dařila, asi 80 % zdejších občanů bylo zaměstnáno na místních statcích (800-900 kusů dobytka), lesích nebo v administrativě. Statek na Rovné patřil pod Státní statky a lesy Sokolov, byl zaměřen především na živočišnou výrobu. Rostlinná výroba byla až druhotná, spíše se pěstovaly plodiny na krmivo [respondentka 8]. O práci na statku jako o dobrém pracovním místě svědčí i výpověď jedné respondentky-zootechničky, která se v 70. letech odstěhovala z rodinných důvodů do nedalekých Jindřichovic a v roce 1985 se na Rovnou opět vrátila a dostala přidělený rodinný domek [respondentka 6].

5.8 Školství

Na Rovné sice byla postavena základní devítiletá škola, ale všech devět tříd se nikdy neotevřelo. Třída měla kapacitu 24-30 žáků a nikdy nebyla naplněna. Počet lidí a struktura rodiny v zemědělství neodpovídala průměrnému počtu dětí na rodinu, jelikož na Rovné bylo mnoho rozpadlých rodin a svobodných lidí [respondent 1]. Od páté třídy děti nejčastěji dojížděly na Březovou. Ke konci 70. let se v části nevyužitého areálu školy konaly tzv. školy v přírodě pro žáky od 1. do 5. třídy a různá soustředění [respondentka 8]. Škola měla kapacitu 60 lůžek.

Pro předškolní děti zde byly jesle, mateřská školka a v „občanské vybavenosti“ školní jídelna, která se pak přesunula do objektu, kde byla školka, protože ubývalo dětí.

³¹SOKA Sokolov, Fond: zápisy ze schůze rady MNV 11.9.1989

Po škole se konaly pro děti zájmové kroužky, ale pouze pro děti ze základní školy, z prvního stupně. Nejdříve měla škola pět tříd, poté už jen čtyři, v současnosti jsou třídy tři.

Dále bylo v obci zemědělské střední učiliště s internátem a dívčí internát, kam jezdila vyučená děvčata z jiných učilišť na praxi. Často na Rovné zůstala i po praxi, protože si zde našla práci. Součástí budovy učiliště byl i krytý bazén a fotbalový stadion s běžeckou dráhou, basketbalovým hřištěm a tenisovým kurtem

Neobvyklé bylo umístění studijního střediska Filosofické fakulty Univerzity Karlovy pro zahraniční studenty z rozvojových a „spřátelených“ zemí. Fungovalo od 80. let a studenti se zde učili česky. Očekávala jsem, že nebyli přijímáni moc kladně, v tom jsem se však zmýlila, často se spřátelili s místními obyvateli, navštěvovali je, dokonce jim později i posílali přáníčka na Vánoce [respondentka 5]. Nejčastěji to byli studenti z Libanonu, Kuby, Jemenu, Etiopie, Egyptu, Iráku, Vietnamu. Často měli různá vystoupení na obecních akcích a nepopíratelnou výhodou bylo i to, že prodávali bony nebo valuty, za které se pak mohlo nakoupit v tuzexu [respondent 4]. *„My jsme si tady udělali Klub mladých, hodně nám pomáhal Svaz žen, který tu tenkrát byl, takže jsme dělali různé vystoupení, tancovali a zpívali jsme. Do toho se potom přidali tyhle ty studenti českého jazyka, ne všichni ale některý ulpěli člověku fakt na srdíčku. Byli to fajn lidi.“* [respondentka 5]

5.9 Služby a volný čas

Co se týče volného času na Rovné, názory respondentů se liší, nelze je však rozdělit do nějakých kategorií. V obci byly všechny základní služby a instituce. Obvodní lékař na Rovnou dojížděl do zařízení ordinace. Pro děti tu byl dvakrát týdně, v pondělí a v pátek a pro dospělé ve čtvrtek.

V roce 1968 se na Rovné otevřela samoobsluha (Včela Praha). Obyvatelé Rovné nemuseli jezdit za nákupy nebo za dalšími službami do jiného města, jen prý na Vánoce *„dávali statky autobus a jelo se do Chodova, do obchodáku, nakupovat, do tuzexu“* [respondentka 2]

Jak jsem již uváděla, pro děti se konaly různé kroužky, v červnu dokonce pouť. Zajímavostí je, že některé děti dobrodružnější povahy si chodily hrát do lesa, kde byly „zemljanky“, které tu zbyly po vojenském újezdu [respondent 4]. Jakoby v paměti zapadlé jsou u všech respondentů vzpomínky na pubertu nebo na pubertu jejich dětí. Pouze jeden respondent se o tomto tématu více rozpovídal: „V 80. letech, když jsem byl puberták, tak jsme si chodili kupovat piva a šli jsme do lesa, kde jsme měli takový tábořiště, pouštěli jsme si tam hudbu, pili jsme pivo, s holkama jsme tam blbli a tak“ [respondent 4]. Popisuje i jako výhodu, že jezdil na střední školu do jižních Čech, tudíž na Rovné nebyl neustále, což pro něj představovalo velké plus.

Dospělí měli taky o zábavu postaráno - v sále, který se nachází v „centru dění“, v občanské vybavenosti, se konaly taneční večery, diskotéky, myslivecké a hasičské zábavy a soutěžní večery. Většina respondentů neměla potřebu jezdit za zábavou jinač. V této budově se také nacházel kinosál, kde se promítalo pro děti i dospělé třikrát týdně. V rámci Festivalu politické písně³², který probíhal každý rok v Sokolově, byl program festivalu i na Rovné, dokonce tu zahrála i rocková skupina Katapult [respondent 9]. Později se prostory bývalé školní jídelny využívaly na jiné aktivity, například se zde vařilo na svatby, i jedna z respondentek se tu vdávala [respondentka 3].

V občanské vybavenosti byla také hospoda, kde často hrávali trampové na kytaru, jelikož kousek od Rovné byla tramská osada „Savana“. Hospoda byla prý vždy plná, jeden respondent dodává, že vyžití dospělých lidí bylo často založené na konzumaci alkoholu, tuto situaci pojmenovává jako „*kulturu chlastu*“ [respondent 4]. Respondent, který na Rovné nebydlel, ale pracoval na statku, vzpomíná, že v den konání pohřbu jednoho z představitelů SSSR byly v celé republice zavřené restaurace, ale na Rovné nikoliv, dokonce byla plná. „*Tam když*

³² Festival politické písně v Sokolově se poprvé konal v roce 1972. Nejprve mělo jít o přehlídku tramských kapel, ale zaznělo i několik „angažovaných písní“, z čehož se zrodil nápad a od roku 1974 byl festival už plně podpořen vládnoucí ideologií a politickými orgány. Každý rok do Sokolova zavítali amatérští i známí interpreti z tuzemska i ze zemí východního bloku či revolučních zemí Jižní Ameriky. [dostupné z: <http://www.fpp-sokolov.cz/historie/>, zhlédnuto dne 3.4.2016]

došlo v sobotu pivo, tak do neděle tu hospodu vychlastali do sucha, tam nezbyla ani kapka alkoholu. Tam se chlastalo.. protože ty chlapi... co tam měli jinýho dělat?“ [respondent 7].

V roce 1986 byla na Rovné dokonce uskutečněna akce „Měsíc zvýšeného boje proti alkoholismu a toxikomániím v obci Rovná“, výsledkem této akce bylo „snížení konzumace alkoholu v místní restauraci, avšak nebylo docíleno trvalého charakteru tohoto opatření. Proto bude i nadále třeba ze strany komise a místní jednotky PS-VB věnovat této problematice zvýšenou pozornost. Požívání toxických látek v jakékoliv formě nebylo v naší akci zjištěno. Rada MNV bere tuto zprávu na vědomí s tím, že vyhodnocení bude tajemníkem MNV zasláno okresnímu protialkoholnímu sboru.“³³

Na Rovné sice byl stadion s různými hřišti, ale nikdy tam nebyl žádný sportovní klub, a to bylo bráno dost negativně. *„Můj názor je, že kdybych bydlel někde na jiný vesnici nebo jinde, tak bych nezačal tak intenzivně s alkoholem a třeba bych sportoval nebo něco jinýho“* [respondent 4]. *„Na Rovný se naučil chlastat každéj“* [respondent 7]

Zaujalo mě, že na problémy s alkoholem si vzpomínají ze všech respondentů pouze muži středního věku. Snad by se to dalo vysvětlit tím, že starší lidé se na Rovnou přistěhovali už jako dospělí, pracující a rodinu zakládající občané, kdežto jejich děti tu trávily svůj volný čas po škole různými aktivitami. Trávení jejich volného času se zdálo bezproblémové, nicméně faktem je, že pro děti od druhého stupně tu žádné mimoškolní aktivity nebyly. Někdo dojížděl na sportovní kroužky do Sokolova, ale ne všechny rodiny si to mohly dovolit. Krachovalo to na špatných spojích a na tom, že lidé, kteří dělali v zemědělství, si nemohli dovolit vozit své děti do Sokolova v odpoledních hodinách, i kdyby automobil vlastnili, v létě totiž pracovali až do večera. Tento problém potvrzují i časté body v jednání MNV, kde mělo řešit „podchycení mládeže“.

Dalším velkým zájmem, za socialismu obecně, byla zahrádkářská činnost. Na Rovné se vystavěly zahrádkářské kolonie pro obyvatele panelových domů. To vše jako závazek, aby se Rovná stala

³³ SOKA Sokolov, Fond: ze schůze MNV ze dne 17.11.1986

„Vzorovou socialistickou vesnicí“. Na zahrádkách se chovala i prasata, králíci a slepice.

5.10 Současná situace na Rovné

Od 90. let se život v socialistické vesnici výrazně proměnil. Zavřely se podniky JZD, čímž se změnil i systém statku³⁴, který se zprivatizoval. Z chovu na mléko se stal chov na maso a namísto ustájených krav se nasadily krávy, chované pouze venku. Ubylo pracovních míst, jelikož nebyla potřeba krmičů, dojiček, traktoristů a všech dalších, co se starali o chod statku. Z cca 200 lidí dnes na statku pracují asi jen dva lidé z Rovné. Byla snaha bývalé prostory JZD udat nějaké firmě, která by zaměstnávala místní, ale z různých důvodů se to nepodařilo.

Problém přispívající k vysoké nezaměstnanosti je i dojíždění, které se lidem nechce podstupovat, ačkoliv jde o třicetiminutovou cestu autobusem do Sokolova. Svůj podíl mají i firmy v Sokolově. Než se zavedl večerní autobusová spoj Sokolov-Rovná, lidé se z odpoledních směn neměli jak dostat domů. Často se setkali při pohovorech s přístupem „*jooo, vy jste z Rovný, vás neberem*“ [respondent 1].

Potíží se stala i zadluženost obce, která byla jednou z dalších příčin odlivu lidí. Obec pak prodávala byty od 18 do 70 tisíc Kč a tyto byty se poté vykupovaly ve velkém, přičemž okolní obce na Rovnou stěhovali své neplatiče. Ti samozřejmě neplatili ani v novém domově, tudíž byl celý jeden panelový dům tehdejší firmou VOSS (Sokolovská vodárenská společnost) odpojen od pitné i užitkové vody.

Na začátku 90. let byli na Rovnou nastěhováni Volyňští Češi. Ze 150 osob jsou na Rovné nyní jen dvě rodiny. Většina komunity se odstěhovala, stejně jako většina dalších obyvatel.

Kulturní vyžití oproti minulému režimu je dosti chabé, ačkoliv nyní se současný starosta snaží Rovnou kulturně oživit. Obec opravuje například léta nevyužívaný kulturní sál, pořádá akce pro děti nebo již zmíněnou zábavu pro seniory. Na rok 2016 bylo naplánováno 10 až 16 společenských akcí.

³⁴ Příloha č. 2 ukazuje stav statku v současnosti

Z uváděného počtu obyvatel 382 pobývá v obci velmi málo lidí, často zde mají jen trvalé bydliště. Dle slov starosty se od roku 2013 odliv lidí zastavil a ceny bytů se zvyšují. Tím o ně skončil zájem pochybných podnikatelů a začínají se na Rovnou stěhovat mladí lidi, kteří tu nacházejí perspektivu žití.

Základní škola má v současnosti první, druhou a třetí třídu, přičemž jsou tyto třídy spojeny v jednu. Škola se už nenachází v bývalém objektu ZŠ³⁵, ale je spojena s mateřskou školou.³⁶ Objekt mateřské i základní škol je nově zrekonstruován, stejně jako obecní úřad³⁷. Školku i školu navštěvuje velmi málo dětí. Je to dáno tím, že obecně na Rovné moc rodin s dětmi nezůstalo, navíc rodiče děti vozí raději do škol v Sokolově. Jejich důvody samozřejmě neznám, ale lze vyvodit, že je to pro ně jednodušší, když většina rodičů v Sokolově i pracuje. Druhým důvodem může být přesvědčení, že se jejich dětem nedostane takového vzdělání jako na školách v Sokolově nebo na Březové.

I přes zlepšení ekonomické a sociální situace se obci nedaří zbavit negativní nálepky. Obec je mezi lidmi ze sokolovského okresu stále brána jako sociálně vyloučená lokalita. Na zpravodajském portálu <http://www.idnes.cz> v roce 2013 vyšel článek „Ghettta v Karlovarském kraji rychle rostou. Za posledních šest let se zdvojnásobila“³⁸, kde o Rovné taktéž píše jako o sociálně vyloučené lokalitě. Zároveň se však pan starosta Janda vyjádřil, že nálepku „sociálně vyloučená lokalita“ pro Rovnou odmítá. Podle ESFČR³⁹ je sociálně vyloučená lokalita definována omezeným přístupem na trh práce, k veřejným službám, včetně sociálních služeb a vzdělávání a k politické participaci. Dále omezeným kontaktem se sociálním okolím a neschopností řešit osobní krize (zadlužení, nemoc, apod.). Po několika návštěvách Rovné a po rozhovorech s jejími občany si nemyslím, že by situace byla taková, jak popisují média. Po nejkrizovějších letech nyní přichází doba, kdy se na

³⁵ Příloha č. 5

³⁶ Příloha č. 3

³⁷ Příloha č. 10

³⁸ [dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-karlovarskem-kraji-roste-pocet-ghett-dy9-/domaci.aspx?c=A130603_1936061_vary-zpravy_pl , zhlédnuto 24.3.2016]

³⁹ [dostupné z: <http://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/?page=2> , zhlédnuto dne 24.3.2016]

Rovnou stěhují lidé, kteří už nepatří k těm, co by svoje místo bydliště brali jen jako dočasnou záležitost a než je vlastní zadluženost zavane jinam. O zlepšení vypovídá i dluh obce státním fondům, který v roce 2008 činil 21 milionů a dnes je nulový.

S plány do budoucna Rovná vyniká svým optimismem i nápaditostí. V první řadě musí, dle slov starosty, obec donutit nezodpovědné vlastníky bytů, aby byty dali do pořádku a nebo je odprodali obci.⁴⁰ Dalším plánem je obnovit takzvané školy v přírodě v opuštěném areálu,⁴¹ kde probíhaly již za socialismu. Součástí by byly i naučné stezky, půjčovna kol a běžecké trasy. Všechny plánované aktivity souvisí s potřebou vytvářet pracovní pozice pro místní. Dále by do roku 2020 měla být vybudována základní infrastruktura jako například nové veřejné osvětlení, oprava chodníků, rozvody elektřiny atd. [respondent 1].

⁴⁰ Stav vybydleného panelového domu lze vidět v příloze č. 11 a 12

⁴¹ Příloha č. 3

6 Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jak se dařilo plnit vizi socialistické vesnice a jak na tuto etapu vzpomínají místní lidé. Obec Rovná má svou historii už od 12. století. Její vývoj koresponduje s vývojem celé oblasti Slavkovského lesa. Do 19. století se střídali vlastníci, z nichž nejvýznamnější je rod Nosticů. Od roku 1848 se Rovná stala samostatnou obcí. Před druhou světovou válkou byla obec výhradně německá, poválečný odsun německého obyvatelstva tu tedy znamenala naprosté vylidnění.

O tuto část pohraničí nebyl mezi lidmi při dosidlování zájem, a tak vláda v roce 1946 rozhodla, že ve Slavkovském lese zřídí Vojenský výcvikový tábor. Tento tábor a výcvik vojsk znamenaly naprostou zkázu pro opuštěné domy po původním německém obyvatelstvu. Dnes už nacházíme pouhé základy vesnic a osad, které byly obydleny celá staletí. V roce 1952 byl Vojenský újezd zrušen a přesunut do Doupovských hor. V celé oblasti se nacházela uranová ruda, území tak podléhalo správě Jáchymovských dolů. V roce 1959 byla i tato činnost ukončena a vzápětí bylo rozhodnuto o výstavbě socialistické vesnice.

Nová obec Rovná byla vystavěna v 60. a 70. letech 20. století. Vznikla zřejmě s nevelkou rozvahou plánovačů, stavebních i sociálních inženýrů. Už v 70. letech byla kritizována její výstavba. Přírodní podmínky se neslučují s osmipodlažními panelovými domy, zvláště když jsou umístěny na kopci v nadmořské výšce 700 metrů. Kontroverzní je i výběr místa pro výstavbu, původní osada Rovná totiž byla o něco níže, tedy v závětří. Nedostatky při výstavbě se projevovaly i jinde, například ve kvalitě vody a v problémech s přetíženou elektrickou sítí. Neméně zoufale působí i odlehlost obce od ostatních, která byla nedostatečně kompenzována autobusovou dopravou a tím, že Rovná měla mít veškeré služby a instituce stoprocentně pokryté, a nebylo by tak zapotřebí jezdit jinam.

Vzpomínání lidí na éru socialistické vesnice se poněkud lišilo podle věku. Právě starší lidé mají jiný pohled než mladší ročníky. Mou domněnkou je, že v tom hraje roli jistý sentiment, jakási ostalgie. Ostalgie

je pojem, který vznikl ze slov „ost“-„východ“ a „nostalgie“, jakožto stesk po něčem minulém. Pojem vznikl ve východním Německu, ale rozšířil se do všech zemí bývalého východního bloku. Martin Franc z Akademie věd ČR definuje ostalgiu jako „pozitivně zbarvený vztah k některému jevu z oblasti životního stylu spojovaného s érou zařazení země do tzv. sovětského bloku“ [Sahánková 2013, 4]. U starších občanů Rovné jsem očekávala nostalgii po socialismu už proto, že leckteří měli ke komunistické ideologii blízko. Toto mé očekávání se ovšem nenaplnilo. Občané mají spíše nostalgii po časech, kdy na Rovné bylo vše nově vybudováno a řízeno státem. Práce byla v té době jistá, občané Rovné pracovali často na statku nebo ve službách a institucích, potřebných k chodu vesnice. K pracovní pozici nebyl problém získat na Rovné byt, jelikož zde pobývalo méně lidí, než bylo původně předpokládáno. Pracovní kolektiv byl zajisté velmi soudržný, protože všichni pracovníci byli zároveň i sousedy. Vše bylo ještě navíc podpořeno různými mimopracovními zájezdy a akcemi, nejznámější jsou tzv. brigády socialistické práce. Na ty respondenti vzpomínají velmi kladně. Přece jen prostřednictvím brigád zkrášlovali svou obec, navíc se zábavným programem na konci dne.

Respondenti zkrátka oceňovali všechny oblasti, jejichž chod zajišťoval stát svým paternalistickým přístupem – kulturu a volný čas, pracovní místa a přidělování bytů. Tyto jistoty v kombinaci se sentimentem a faktem, že po nějaké době převažují pozitivní vzpomínky, způsobují onu ostalgiu. Toto je odpověď na moji druhou výzkumnou otázku „Jak vzpomínají lidé na éru socialistické vesnice“. Jiný názor však mají respondenti, kteří na Rovné nebydleli. Právě u nich lze vysledovat jádro neúspěchu celého projektu. Jak jsem již zmiňovala, tento projekt nesplňoval v pravém slova smyslu pojem „město“ a „vesnice“. Ten, kdo chtěl žít na vesnici, se těžko přizpůsoboval bydlení v panelových domech a kolektivnímu životu [závodní jídelna]. Opakem toho byl člověk, který chtěl žít v pohodlí panelového bytu a využívat jeho výhody (dálkové topení, teplá voda, blízkost institucí..). Tomu právě nevyhovovala odlehlost obce od kulturního, společenského a sportovního centra, které pro něj

představoval okresní Sokolov. Tehdejší představa soudruhů narazila na to, že chtěli spojit dva neslučitelné typy lidí a vytvořit „nový“ životní styl.

7 Resumé

The goal of this thesis is the reflection and analysis of attempts to build up a „socialist village“ in the West-Bohemian borderland. The village of Rovná in Slavkovský les was chosen as an example, the history of founding is described in the first chapter. Then, the historical moments affecting the situation of the village will be described. The most important is the expulsion of the original German inhabitants, which drastically changed the resident situation. The estates of Rovná fell under the control of the Military training camp Prameny and along with other villages in Slavkovský les levelled to the ground.

The thesis works with the regional literature, archive resources and other information gained by the qualitative research with the oral-history interview with respondents who either lived in Rovná or visited it regularly during the period of socialism. The last, analytical part, describes building up of the agricultural experiment, that is, creating of a socialist village. The life as viewed by the people will be described, as well as the positive and negative sides of living in such an experiment. The comparison of the situation nowadays follows.

8. Literatura a další použité zdroje

ASSMANN, Jan. 2001: Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, . Obzor [Prostor]. ISBN 80-7260-051-6.

BAHENSKÝ, František. 2001: Etnicita v historické perspektivě, Etnologický ústav AV ČR

BURACHOVIČ, Stanislav. 2005: Karlovarský kraj: Karlovy Vary Region. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, ISBN 80-239-1943-1

DOHNAL, Pavel. Sokolovsko v letech 1918-1938. 2001: Univerzita Karlova, Praha.

DOHNAL, Pavel. 2007: Dosídlování Sokolovska 1945-1948. Vyd. 1. Sokolov: Fornica. 2007. ISBN 978-80-903918-7-1

HALBWACHS, Maurice, NAMER, Gérard a Marie JAISSON [eds.]. Kolektivní paměť: 2009. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Klas [Sociologické nakladatelství]. ISBN 978-80-7419-016-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace: 2005. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

JAŠA, Luděk. Zaniklé obce na Březovsku: 2010. Verschwundene Gemeinden in der Region Březová. Vyd. 1. Sokolov: Fornica Graphics pro město Březová. ISBN 978-80-87194-18-8.

MASLOWSKI, Nicolas a Jiří ŠUBRT. Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám: 2014. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2689-5.

MIKŠÍČEK-SPURNÝ-MATĚJKA. Zmizelé Sudety: 2004. 3. upr. a rozš. vyd. Redaktor Petr Mikšíček. Domažlice: Český les. ISBN 80-86125-45-9.

NOSKOVÁ, Jana. Biografická metoda a metoda orální historie :na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu: 2014. Vyd. 1. Brno: Etnologický ústav AV ČR, Praha - pracoviště Brno. 109 s. ISBN 9788087112847.

ŘÍMAN, Josef. Malá československá encyklopedie: 1987. 1. vyd. Praha: Academia.

SAHÁNKOVÁ, Barbora. Ostalgie v české společnosti [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-04-11]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Pavel Szobi Dostupné z: <http://theses.cz/id/7ig6do/>

SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, Miroslav SCHNEIDER a Matěj SPURNÝ (eds.): 20120. Sudetské příběhy: vyhnanci, starousedlíci, osídlenci. Praha: Antikomplex. ISBN 978-80-904421-0-8.

STUDENÝ J., AGLER Z., Vývoj zemědělství v okrese Sokolov. 25 let socialistického zemědělství: 1973, Sokolov.

Tisíc let česko-německých vztahů: Data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích: 1991. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, ISBN 80-85241-08-0

TOMÍČEK, Rudolf. Historie Vojenského újezdu Prameny, aneb, Chlapci z Opičích hor: 2006. 1. vyd. Sokolov: Krajské muzeum Sokolov. ISBN 80-86630-09-9.

VANĚK, Miroslav. - Orální historie. Metodické a "technické" postupy. Vaněk, Miroslav a kol: 2003. Olomouc : Filozofická fakulta UO. 78 s.

VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie: 2015. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha:

Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5

Elektronické zdroje

<http://slavkovskyles.ochranaprirody.cz>

<http://www.dokrajn.cz/clanek/28-etapy-osidlovani-pohranicni-krajiny-po-roce-1945>

<http://www.slavkovsky-les.cz/obce-slavkovskeho-lesa/rovna/>

<http://www.slavkovsky-les.cz/obce-slavkovskeho-lesa/krasna-lipa/>

<http://www.fpp-sokolov.cz/historie/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1142743803-reporterict/216452801240010>

<http://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/?page=2>

Archivní prameny

SOkA Sokolov (se sídlem v Jindřichovicích), Fond: MNV Rovná 1969-1990, fond nebyl v době jeho shlednutí uspořádán

9. Přílohy

Příloha č. 1

Seznam respondentů

	Věk
Respondent 1	55
Respondentka 2	59
Respondentka 3	40
Respondent 4	48
Respondentka 5	51
Respondentka 6	69
Respondent 7	52
Respondetka 8	42
Respondent 9	50
Respondetka 10	49

Příloha č. 2 Nepoužívaný statek



Příloha č. 3 Objekt mateřské školy, nyní spojený se základní školou



Příloha č. 4 Budova bývalého zemědělského učiliště, před ním nové dětské hřiště



Příloha č. 5 Budova bývalé základní školy



Příloha č. 6 Řadové rodinné domky



Příloha č. 7 Občanská vybavenost



Příloha č. 8 Zadní část občanské vybavenosti s poštou



Příloha č. 9 Spojovací chodba v budově občanské vybavenosti



Příloha č. 10 Zrekonstruovaná budova obecního úřadu



Příloha č. 11 Vybydlený panelový dům



Příloha č. 12 Stav uvnitř vybydleného panelového domu



Příloha č. 13 Pohled na Rovnou



Příloha č. 14 Stav zahrádek



Příloha č. 15 Jednosměrná a zároveň jediná silnice na Rovné



Příloha č. 16 Letecký pohled na Rovní



Zdroj: ČT 24 [dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1420409-z-rovne-na-sokolovsku-odesel-posledni-vetsi-zamestnavatel>]